Zgodbe iz živalskega življenja.

Piše — *m* —

II.

Pazi.

Marsikdo bo vprašal: „Kdo je ta Pazi?“ Dotičnemu povemo, da je Pazi mlad psiček, ki šele pet mesecev na svetu kobaca, skače, teka, laja, renči in cvili. Lahko bi mu bilo ime tudi Rjavček, ker je rjav kakor lisica in belo liso ima na vratu. Doma je iz Dolenje vasi, a ga je prinesel Ršinov Ivan v žepu in ga dal učitelju v Gorenji vasi, kjer imajo šolo za poldrugi sto otrok. Tukaj v šoli pri učitelju je Pazi že dobro porastel, se naučil lepo sedeti, stati na dveh nogah kakor psiček, ki je naslikan v Abecedniku na 82. strani.

S šolskimi otroki se je Pazi že popolnoma seznanil, zdaj jim je najboljši prijatelj. Če utegne, spremlja šolske otroke po mostovžu, se igra z njimi, da imajo otroci in sam obilo zabave pred šolskim časom.

Tako mlad še, pa je ta psiček že doživel zgodbo, ki je ne pozabi, dokler bo živ.

V oddaljeni vasi je bil zbolel njegov tovariš — psiček, ki mu je ime Čuj! Dobil je najhujšo pasjo bolezen — steklino. Da ne bi ogrizel in okužil še drugih psov po vasi, je prišel ukaz, naj se vsi Pazijevi tovariši za tri mesece doma privežejo ali naj se jim dá torba na gobček.

Tudi naš Pazi je dobil torbico na gobček. E, pa hudo je bilo mlademu psičku, ki ni vedel, zakaj je kaznovan s torbico. Takoj prvi dan se je šel pokazat s torbico svoji dobri znanki — Gaščevi mladi muciki. Prosi jo, naj mu jo ta sname. Saj s torbico na gobčku še skoro malo polajati ne more, le cvili in porenči še lahko. Kdo se ga pa kaj boji, če tolikšen psiček kaj renči? Ta sosedova mucika je bila njegova dobra prijateljica — bila je le malo dni starejša od njega. Kot otroka sta se igrala in bila oba vesela. Prav smilil se ji je ubogi Pazi, ki je imel torbico na gobčku. Zato ga vpraša mucika v svojem jeziku, ki ga je Pazi tudi razumel: „I, kaj si pa naredil, da so ti nataknili torbico na gobček? Ali si koga hudo vgriznil?

„I, vgriznil sem že mnogokrat kuharico Malko, ki me je nalašč za rep ali nogo potegnila, a nikoli ne hudo, ker je bilo to le v šali, ne zares. Nji in meni se je to dobro zdelo,“ dopoveduje Pazi. „Ti, mucika, imaš dobre nohte, prosim te, pomagaj mi torbico sneti, sam je ne morem,“ govori nadalje Pazi. „Rada ti pomagam, saj si dober sosed, tudi mene nisi nikoli preveč vgriznil, ko sva se igrala,“ ga potolaži mucika. „In ti me nisi nikoli prehudo oprasnila, če sem ti malo ponagajal,“ potrjuje Pazi.

„Zato ti pa tudi rada pomagam, ker si ubožec,“ pravi zadovoljno mucika.

Nato prime mucika z ostrimi nohti (kremplji) torbico ter jo z vso svojo mlado močjo vleče Paziju z gobčka. Sam Pazi ji je pogumno pomagal, a ni šlo. Torbice ni bilo mogoče spraviti dol. Poigrata se še malo z muciko, in potem odide Pazi bolj žalostno domov. Bilo je proti poldnevu, ko se pripravlja kosilo. Kuharica Malika pokliče psička v kuhinjo. Odveže mu torbico ter pokaže, kje ima kosilo.

Pazi poskoči veselo in zopet počene, hoteč se malo s kuharico poigrati. Bil je brez torbe, kosilo mu že ni tolikanj dišalo. Po kosilu so Paziju zopet privezali torbico. Šel je potem lahko na cesto ven, v vas h Goščevi muciki in se prijaznil s šolskimi otroki, ki so prihajali v šolo. Tako je bilo nekaj dni. Nekoč psiček Pazi posebno lepo gleda kuharico in pred njo proseč cvili. Uganila je, da jo prosi, naj ga vendar pusti brez torbice na cesto. „Bodi brez torbice tukaj v kuhinji, ven na cesto pa ne smeš, ker zunaj hodi hud mož konjač, ki pobira vse take psičke, ki nimajo torbice na gobčku," mu pove kuharica in zapre kuhinjska vrata.

„Kdo bo čepel doma? Uidem, kadar bom le mogel," misli zase Pazi. Prilika za to je bila kmalu prišla. Pazi smukne iz kuhinje in veže na vrt in odondot skozi odprta vrata na cesto naravnost k svoji prijateljici muciki pokazat se, kako prijetno je to, če psiček nima torbe na gobčku. Pa je že tako na svetu, če se govori o volku ali medvedu, volk ali medved kaj rada prideta. Doma so mu pravili, da hodi okolo hud mož konjač, ki pobira vse psičke in pse, ki skačejo zunaj na planem in nimajo torbe.

In res. Pred šolo se pripelje in ustavi voziček. Na vozičku stoji velik kurnik, pregrnjen s črno rjuho. V kurniku se pa trese precej velik pes, ki mu je ime Crn. Tega Črnega je bil nekje ujel voznik, ki ni nihče drug kakor pristni — konjač, doma iz Koštrunje vasi. S seboj ima še pomagača, ki hudo gleda in nosi nabasano puško. Ustreli vsakega psa, ki ni privezan ali nima torbe, če ga ne more ujeti. Pazi ravnokar priskaklja od sosedove mucike. Konjač se mu zasmeje, češ, ti si že moj, ker nimaš torbice.

Psiček, čeravno mlad, je vohal, da ta mož ni njegov prijatelj. Odskoči vstran; a konjač, vajen loviti take psičke, ga hitro ujame in lepo v kurnik pobaše k psu Črnemu.

Ko zagleda Pazi v kurniku tovariša, še ni bil preveč žalosten — češ, tu imam tovariša, s katerim se bom igral.

„Nesrečni psiček, ali ne veš, kam si prišel?" vpraša Črn mladega tovariša.

„Ne vem," zastoka Pazi.

„Ali imaš bolan nos, da ne vohaš, po čem ta kurnik diši?" vzdihne starejši Črn.

„Kako naj to vem?" odgovori boječe Pazi.

„Po naši krvi, ječi in smrti diši ta kurnik. Ali ne vohaš in ne vidiš, da so vrata in stranice krvave od krvi pasjih čeljusti? Koliko jetnikov je moralo že tukaj zdihovati, grizoč ob trdi les ter so si do krvi ranili čeljusti?" govori nesrečni Črn.

„Meni je tako hudo! Kam pa naju popelje ta mož?" vzdihne Pazi.

„I kam, na svoj dom," odgovori Črn.

„Kaj pa bo z nama doma?" vpraša žalostno Pazi.

„Jaz zase nič dobrega ne slutim: star sem že, naveličal sem se živeti. Služil sem v hiši, kjer se mi ni dobro godilo. Najbrž mi nalašč niso dali torbe ali me niso privezali, da me ima sedaj konjač v kurniku. Če se mi kaj pasjega primeri, se ne bom nič čudil," dopoveduje Črni Paziju.

„Kako čudno govoriš, ne umejem te!" pravi Pazi.

„Umel me boš pozneje, zdaj si še premlad. Mislim pa, da tebi, ki si še mlad in lep psiček, se nič hudega ne zgodi. Konjač te oddá za dobro plačilo tvojemu staremu ali kateremu drugemu gospodarju in potem se ti bo še dobro godilo, jaz pa že lahko pišem svoj testament," govori izkušeni Črn. Ko sta Črn in Pazi v svojem jeziku še govorila, požene konjač konja, ki pelje jetnika proti sredi Gorenje vasi. Konj vozi prav počasi. Konjač in njegov pomagač gledata na vse strani, ali ni kje pred hišo psa ali psička, ki bi ne bil privezan ali bi ne imel torbice na gobčku. Pazi in Črn gledata iz kurnika na ta lepi svet skoraj tako kakor hudodelca, ki ju peljejo v dolgoletni zapor ali k vislicam. Konjač ni bil njima nobenega tovariša več prinesel v kurnik. Dan se je bil že nagnil. Solnce je že spalo, ko pripelje konjač naša jetnika na svoj dom v Koštrunji vasi. Kurnik s Črnim in Pazijem postavi konjač v vežo. Dalje se to noč ne zmeni za nesrečna jetnika.

Velika žalost je nastala v gorenjevaški šoli zaradi Pazijeve nesreče. Kuharico Maliko, ko je zvedela, kaj se je bilo s psičkom zgodilo, je močno srce bolelo. Takoj drugo jutro se odpravi h konjaču prosit ga, naj ji dá Pazija nazaj. Nemirno stopa iz vasi po stezi ob voznem potu proti griču Brezovcu. Mimogrede bodi povedano, da rasto ob obeh straneh borovci, smreke, namešano s hrasti in bukvami na glinastih tleh. Če bi pa človek kopal globoko v zemljo, bi zadel ob premogovo žilo. Grič Brezovec in znožje njegovo od Gorenje vasi proti Koštrunji vasi sta sestavljena iz jako starih takih prstenih in kamenitih plasti, da vešče oko pozna, tu doli mora biti kaj premoga. Šolsko poslopje, ki stoji malo proč od Brezovca, je pa zidano na najnovejšem Savskem produ, ki nosi malo rodovitne prsti nad seboj. Z vrha Brezovca je imela kuharica Malika obsežen in jasen razgled na Julijske planine, Karavanke, zlasti naravnost proti severu na Savinske planine, kjer sta stala ponosno Grintavec in Kočna z malo pobeljeno glavo. Grede po pobočju proti Koštrunji vasi, vidi nad vasjo hišico. Misli, tam najbrž zdihuje ubogi Pazi. Urno stopa po strmem griču, pride v vas in gre mimo ondotne šole in cerkve naravnost proti koči, ki jo je že z griča videla. Pred hišo zagleda več psičkov, zraven gospodarja in gospodinjo. Približavši se k njima, vpraša kuharica Malika: „Ali ste vi vzeli včeraj v Gorenji vasi mladega in rjavega psička in ga odpeljali domov, ker ni imel torbice na gobčku?" „Ne, jaz ne jemljem nobenih psov!" odgovori nevoljno gospodar. Ali mislite, da je pri nas — pri konjaču?" vpraša gospodinja. „Pri konjaču je tam le gori blizu ceste na desno, pravi se pri Tepežniku. Saj res, včeraj je pobiral pse po vaseh, morda je ujel

tudi vašega," pove nadalje gospodinja. „Pri nas se pravi pri gozdarju," dostavi gospodar. „Lepo prosim, nikar ne zamerite, ker sem se tako zmotila. Zahvaljujem vas, ker sem zvedela, kje je naš ubogi Pazi," dostavi kuharica.

Kmalu je bila pri konjačevi hiši. Hiša je v enem koncu lesena, v drugem zidana. Malo od hiše proti gozdu je ograjen prostor. Na sredi tega prostora je velika podolgovata uta. V uti stoji velika miza. Ta ograjeni prostor je „pokopališče", kamor zakopuje konjač konje, pse in druge živali, ki so namenjene konjačevim rokam. Kuharica stopi v vežo. Ob desni steni zagleda kurnik in notri dva psa: večjega Črnega in mlajšega Pazija. Črni je stal pokonci, Pazi pa je čepel in držal glavo na kurnikovih tleh. Zrl je topo pred se in se ni nič ozrl na prišlega človeka — svojo dobrotnico. „Pazi!" zakliče Malika. Pazi pomiga z ušesi, a se ne obrne nikamor.

„Pazi!" zakliče vdrugič. Pazi se zgane, stopi na noge in se ozre z neizmerno žalostnim pogledom proti Maliki. Zdaj pride iz sobe še gospodinja, mati hudega moža konjača, odpre kurnik, in Pazi sme h kuharici.

Psiček se oklene z obema prednjima nožicama Malikinega vratu, položi glavo na prsi, joka in drhti dlje časa, a v oči se ji ne upa pogledati. „Ubogi psiček, kaj si prebil preteklo noč! Zdaj bo vse dobro, z menoj pojdeš domov, kjer se boš zopet igral s šolskimi otroki in Gaščevo muciko," ga tolaži Malika. A Pazi se ne more utolažiti, vedno joka in ima pogled obrnjen v tla.

Tudi gospodinji se je smilil ubogi psiček. Dala mu je čašico mleka, ki ga je pa komaj pokusil. Kuharica Malika in gospodinja sta se bili kmalu zedinili, koliko kazni je bilo plačati, ker ni imel psiček torbice na gobčku. Konjača samega namreč ni bilo doma.

Pazi je smel z Maliko zopet domov v Gorenjo vas. Ko je Pazi še tožil, kaj vse je bil izkusil preteklo noč pri konjaču, se je oglasil tudi gospodar psa Črnega. Tudi ta je bil rešen ujetništva. Zdaj Črnemu še ni bilo treba delati testamenta.

„Zakaj si ušel brez torbice na cesto?" očita kuharica Paziju domov grede. Pazi pa ni popolnoma razumel tega očitanja, ni vedel, zakaj ga je pravzaprav vzel konjač. Misliti si je le mogel, da se je bil kako hudo zameril kuharici ali učitelju.

Ko sta se doma srečala z učiteljem, se je psiček tudi bridko jokal in ni mogel takoj gospodarju pogledati v oči. Več dni ni bil prejšnji živahni psiček kakor pred groznim dogodkom, ko ga je bil vzel konjač.

Zdaj je Pazi, rjavček z belo liso na vratu, pač zopet vesel in živahen psiček, ki se igra z Gaščevo muciko in šolskimi otroki; skače, teka, laja, renči in cvili, kakor mu je prirojeno od matere prirode. Poleg tega je pa še prav dober, a ne hudoben stražar, ki zna že več umetnosti kakor psiček, ki je naslikan na 82. strani Abecednika. A da ga je bil vzel že konjač in je pri konjaču s tovarišem Črnim že prenočil, tega naš Pazi gotovo nikoli ne pozabi.